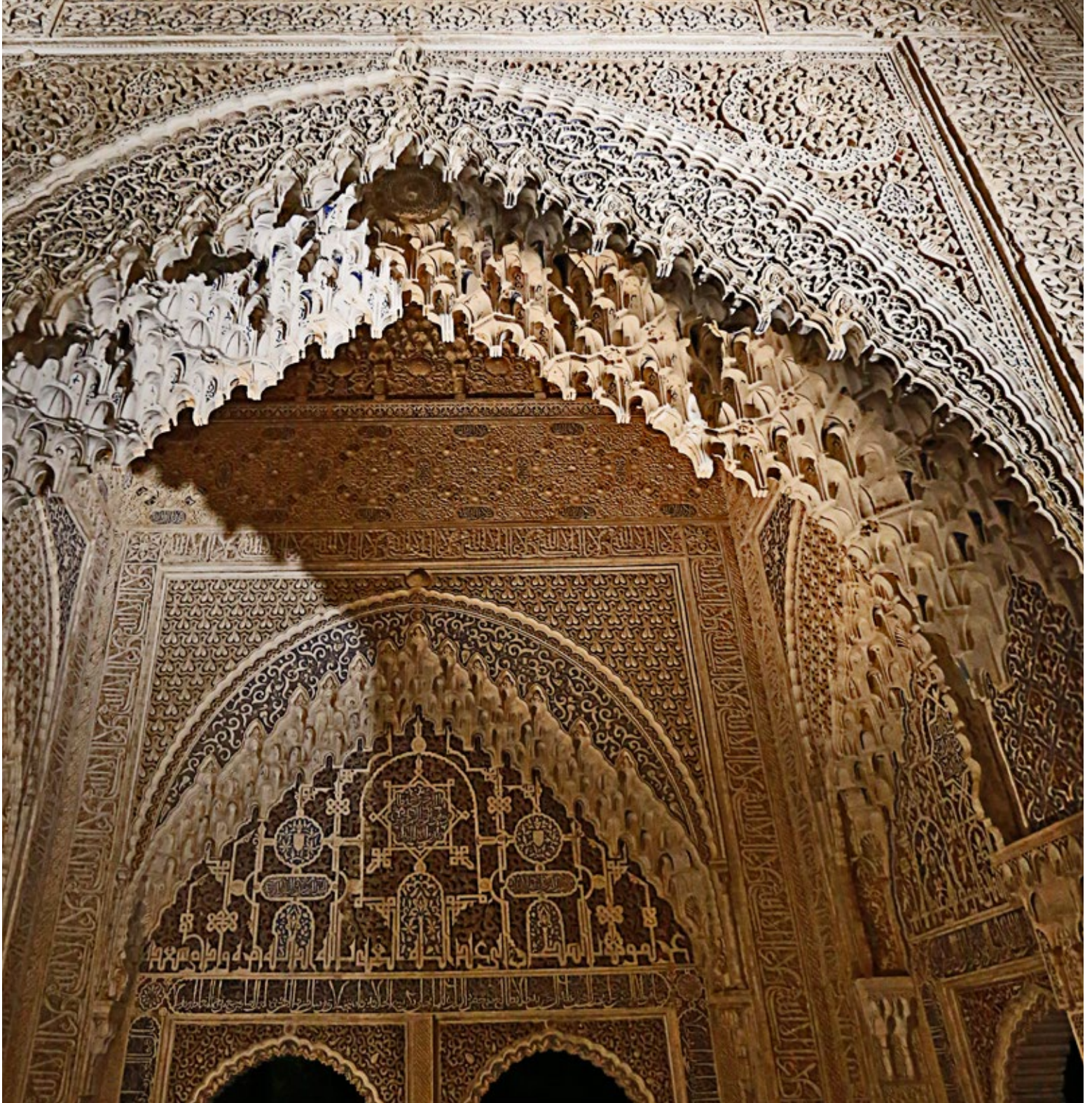

BURSA'DA ZAMAN

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN KÜLTÜR HİZMETİDİR

ELVEDA ENDÜLÜS >> s38

Müslümanlar'ın Endülüs'teki son kalesi Granada'nın savaşmadan teslim edilmesini tasvir eden bir çalışma.
Plaza de España / Sevilla / İspanya

BURSA'DA ZAMAN

Yıl: 6 Sayı: 21
Ocak 2017
Yerel Süreli Yayın

İMTİYAZ SAHİBİ

Bursa Büyükşehir
Belediyesi Adına
Recep ALTEPE

YAYIN YÖNETMENİ

Saffet YILMAZ
Sorumlu
sftiyilmaz@gmail.com

KATKIDA BULUNANLAR

Aziz ELBAS
Ahmet ERDÖNMEZ
İbrahim BÜYÜKFURAN
Sefer GÖLTEKİN

FOTOĞRAFLAR

İzzet KERİBAR
Nilay Şahinkanat İLCEBAY
Hakan AYDIN
Gürhan ADANA
Aykut GÜNGÖR
Saffet YILMAZ

KAPAK FOTOĞRAFI

Saffet YILMAZ
El Hamra Sarayı / İspanya

YAPIM ve REDAKSİYON

FG İletişim
(0224) 233 70 43
www.fgiletisim.com

BASKI

SalMat Basım
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1
İskitler / Altındağ / Ankara
(0312) 341 10 20 - 21 - 24
info@salmat.com.tr
www.salmat.com.tr

www.bursadazamandergisi.com

Değerli Bursa'da Zaman dostları,

Yeni bir yılın ilk sayısında yine karşınızdayız. Bir daha yaşanmamasını arzu ettiğimiz pek çok olaya tanık olduğumuz bir yılı geride bıraktık. Ancak, tarihi mirasımız ve kültür değerlerimiz açısından bir o kadar da önemli işlerin gerçekleştiği bir yıl oldu 2016. Bursa'daki tarihi mirasımızın kalbi niteliğindeki Muradiye Külliyesi'nde restorasyonu tamamlayıp yeniden ziyarete açtık. Sadece şehrimiz için değil ülkemiz için de çok değerli bir mekan ve yapılar topluluğudur burası. Aynı zamanda, çarşı bölgemizdeki, başta Kapalı Çarşı olmak üzere pek çok restorasyon çalışmasının tamamlandığı bir yıl oldu. Tarihi mirasımızın ihyası noktasındaki son 12 yıllık çabalarımız ve sözünü ettiğim restorasyonlar Bursa'ya, Tarihi Kentler Birliği Büyük Ödülü'nü getirdi. Kıvançlıyız, şehrimize hayırlı olsun.

Bursa'da Zaman'da bu gelişmeleri paylaşmaktan da büyük mutluluk duyuyoruz. Aldığımız olumlu tepkiler, ne kadar doğru bir yolda olduğumuzun açık bir göstergesi.

Değerli dostlar, arkadaşlarımız bu sayımızda da oldukça değerli konulara kapı araladılar. Bunlardan biri, Prof. Dr. Cağfer Karadağ hocamızın kaleme aldığı İslam'da Bidat ve Hurafe. Okuyan herkesin büyük bir istifade sağlama çağını düşünüyorum.

Bursa'nın edebi şahsiyetleri serisini sürdüren Prof. Mustafa Kara hocamızın Gazzizade Abdülatif Efendi üzerine kaleme aldığı yazısının da, unutulmuş önemli bir değerimizin tekrar hatırlanması noktasında büyük bir hizmet olduğunu düşünüyorum.

Birbirinden değerli konulara yer verilen bu sayıda, iki büyük dosyamız mevcut. Birincisi, ecdadın sosyal ve ekonomik yaşamına devamlılık sağlayan Vakıf Sistemi. Çok değerli akademisyen dostlarımız, Osmanlı ekonomik düzeninin taşıyıcı sistemi olan Vakıf sisteminde dair paylaşımlarda bulundular. Dosyada bununla birlikte, yakın bir zamanda açmayı hedeflediğimiz Vakıf Müzesi'ni de bulabileceksiniz.

Bir diğer dosyamız ise, Endülüs... Tarihi miras projelerini inceleme kapsamında İspanya'ya giden Encümen üyesi arkadaşlarımızın buradaki izlenimleri, bugünkü İslam dünyasına ve coğrafyasına da ışık tutacak mahiyette.

Bunun gibi pek çok değerli çalışmayı daha keyifle okuyacağınızı umuyorum..

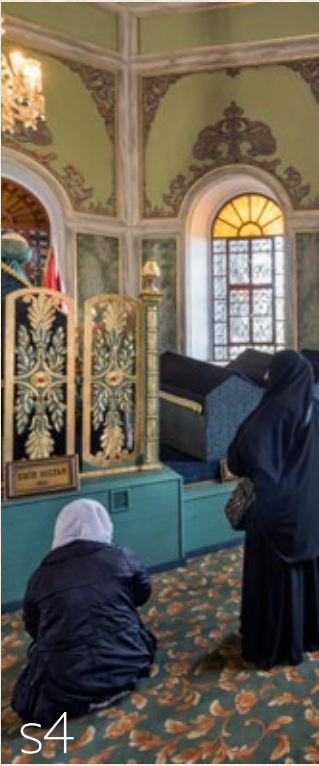
Recep ALTEPE

Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı

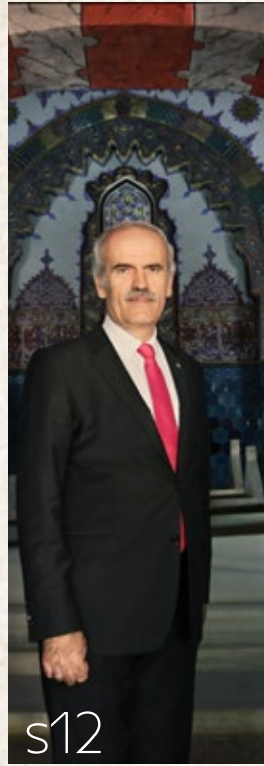

BURSA'DA ZAMAN : SAYI 21

İÇİNDEKİLER

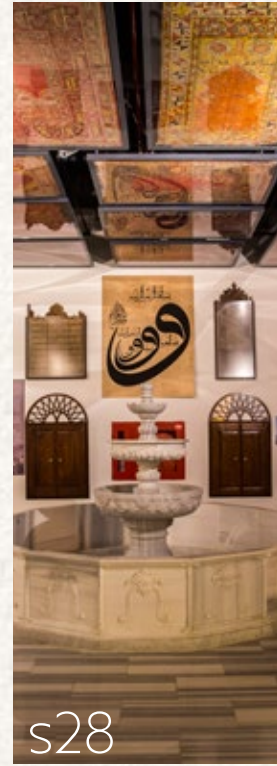
s4

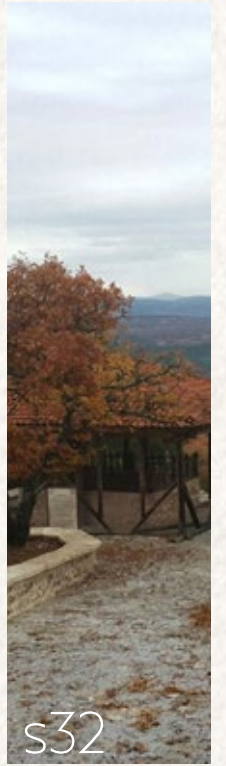
s12

s18

s28

s32

- S4 Dini Hayatta Bidat ve Hurafe / Prof. Dr. Cağfer Karadağ
- S12 Bu Gurur Hepimizin; TKB'nin Metin Sözen Büyük Ödülü Bursa'nın
- S16 Vakıf Kültürü / Vakıf Şehri; BURSA / Yrd. Doç. Dr. Sezai SEVİM
- S22 Vakıf Kültürü / İslam'da Vakıf Kültürü / Doç. Dr. Hasan Basri ÖCALAN
- S26 Vakıf Kültürü / Vakıf Kültürü Müzesi / Ahmet Ö. ERDÖNMEZ
- S30 Vakıf Kültürü / Sırlı Köyü Korucu Mehmet Dede Kabri ve Kayguluzade Hasan Efendi Vakfiyesi / Doç. Dr. Doğan YAVAŞ
- S34 Gazzizâde Abdülatîf Efendi / Prof. Dr. Mustafa KARA
- S38 İspanya / Elveda Endülüs / Saffet YILMAZ
- S48 İspanya / Endülüs'ün Gözbebeği Sevilla / Cihat AKÇAY
- S52 İspanya / Bursa'dan İspanya'ya / Abdullah KARADAĞ
- S54 İspanya / İspanya'nın Bıçakları / Ahmet ERDÖNMEZ
- S56 İspanya / Dünyanın Kayıp Medeniyeti; Endülüs / Ercan BARUTÇU

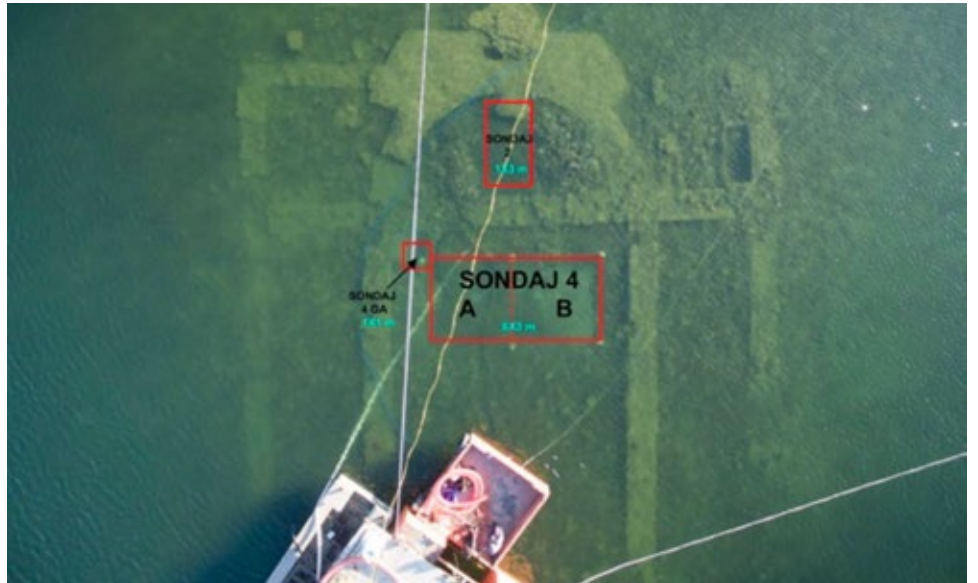
- S58 İmparatorluğun Romantik Devrimcisi Cem / Samet ALTINTAŞ
- S62 Balkanlar'ın Kilidini Osmanlıya Açan Fatih: Şehzade Süleyman Paşa / Aziz ELBAS
- S66 Uludağ'ın Şiiri Apollon Kelebeği / Metin Önal MENGÜŞOĞLU
- S72 Rıza Tevfik'in İlk Bursa Seyahati / Prof. Dr. Abdullah UÇMAN
- S78 İznik Gölü Mezarları / Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN
- S82 Bursa'da Tarihi Kimlik Mücadelesinde; Uzun Bir Yol Hikayesi / Aziz ELBAS
- S88 3 lider, 3 kader ve 3 Bursa... / İsmail Kemal KEMANKAŞ
- S92 Bursalı Hâce Abdurrauf'un Hikayesi: Hikaye-i Dendâniyye / SeferGÖLTEKİN
- S96 Bursa'nın Asırlık Oyunu Can Buldu / İsmail K. KEMANKAŞ
- S100 Bir Yılbaşı Muamması: Noel Baba mı, Sarı Saltuk mu? / Mehmet ESEN
- S102 Tarihi Bursa Mezar Taşları: Pınarbaşı Mezarlığı
- S104 Bayezid Paşa Medresesi'nde Eğitime Devam...

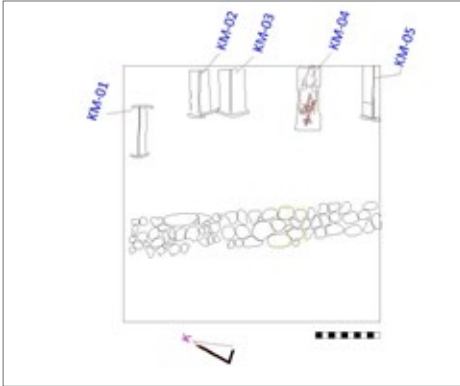
■ Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN / Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

İznik Gölü Mezarları

■ Bursa İli, İznik İlçesi, İznik Gölü'nde ilçe merkezinde kıyıdan yaklaşık 50 metre açıkta sualtında bulunan bazilikal planlı yapı kalıntısında sürdürdüğümüz arkeolojik kazılara ara verilmeden devam edilmektedir. İznik Müze Müdürlüğü'nün başkanlığında, Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin desteği ile yürütülmekte olan kazılarda orta nefin doğusunda ve bemanın önünde açtığımız 4x4 metre ölçülerindeki ilk sondaj çukurunda yaklaşık 2 metre inilerek sona gelinmiştir(Resim 1). Sondaj alanındaki kazı çalışmalarında önce -1 metre seviyesine kadar inilmiş, daha sonra nefin güney ve doğu duvarlarına bitişik olacak şekilde alan 2x2 metre ölçülerine kadar küçülterek kazılara orada devam edilmiştir. Böylece 1 metre daha aşağı inilerek duvar temellerinin altına ulaşılmıştır.

Resim 1 – 4a Kazı Alanı

Resim 2 – Doğu duvarı boyunca sıralanan mezarlar

Doğu duvarı boyunca yan yana uzatılan 5 adet kiremit mezar, kazıların en ilginç buluntuları arasında yer almaktadır (Resim 2). 1 numaralı mezar (KM-01) nefin güney duvarına bitişik yerleştirilirken, KM-02 ve KM-03 numaralı mezarlar yan yana durmaktadırlar. KM-04 numaralı mezar ise farklı olarak bağımsız uzanmaktadır. KM-05 numaralı mezar açmanın kuzey sınırında kalmaktadır.

İskeletler, KM-04 numaralı mezarda tam korunmuşken diğerlerinde dağılmıştır (Resim 4).

Kiremit Mezar 1

Kiremit çatki basit toprak mezarda iskelet, doğrudan toprağa değil de pişmiş toprak kiremit plakalar ile döşenen zemin üzerinde doğu-batı yönünde uzatılmıştır (Resim 5).

Mezarı oluşturan kiremitlerin uzunluğu 72 santimetre, genişliği 27 santimetre ve cidar kalınlığı 4 santimetredir. Mezarın içine duvarın harcından akan kireç kemiklerin zarar görmesine neden olmuştur.

Resim 5 – İskeletler doğrudan toprak üzerine değil de pişmiş toprak levhalar üzerine uzatılmışlar.

Resim 3

Kirecin dışardan geldiğini iskeletler üzerine yapışan harç parçaları da belgelemektedir (Resim 6). Harç veya kireç kiremitlerin üst birleşme yerlerindeki açılmadan dolayı mezarın içine doğru akmış olmalıdır (Resim 7). Mezarda iki bireye ait iskelet bulunmakta olup bunlardan bir tanesi orta erişkin, diğeri ise diş sürme zamanına göre 5 yaşında (+/-16 ay) olmalıdır. Mezar buluntusu olarak iki adet sikke bulunmuştur. Ancak etkili korozyon nedeniyle tarihlene-memiştir.

Kiremit Mezar 2

Doğu-batı yönünde uzanan kiremit çatki basit toprak mezarın kiremitlerinin uzunluğu 62 santimetre, genişliği 30 santimetre ve cidar kalınlığı 4 santimetredir (Resim 7). İyi durumdaki iskelet kiremit plakalar ile döşenen zemin üzerine sırt üstü, kolları vücuduna paralel şekilde yapıştirılarak uzatılmıştır. Mezar, diş sürme zamanına göre yaklaşık bir buçuk yaşlarında bir bebeğe aittir. Mezar hediyesi olarak dönemi tespit edilemeyen bir adet sikke bulunmuştur.

Resim 6- Kemik üzerine yapışan harç parçası

Resim 4 - KM-04 numaralı mezarda iskelet kalıntısı

Kiremit Mezar 3

Doğu-batı yönünde uzatılan kiremit çatki basit toprak mezar, 66 santimetre uzunluğunda, 40 santimetre genişliğindedir. Kapak cidar kalınlığı 4 santimetredir. İskelet, kiremit plakalar ile döşenen zemin üzerine sırt üstü, kolları vücuda paralel yapışık şekilde uzatılmıştır. Mezar içerisinde birisi 3, diğeri 1 yaşlarında iki farklı bebeğe ait iskelet tespit edilmiştir. Mezarın doğu ucu bema duvarının içine doğru ilerlemektedir (Resim 8).

Mezar hediyesi olarak bir adet sikke bulunmuştur. 1,5 gr ağırlığında ve 1,4 mm çapında bronz sikkenin ön yüzünde, sağa profilden, diademli İmparator Valens'in büstü ve çevresinde "DNVALEN SPFAVG" (Antiochia) lejanti bulunmaktadır (Resim 9). Arka yüzde ise sağa profilden ayakta İmparator Valens; sol elinde kalkan, sağında ise esirin başını tutmaktadır. Betimin çevresinde "GLORIARO MANORVM" "ROMA'NIN ŞANI" lejanti yer almaktadır. İmparator Valens'e ait sikke nedeniyle mezarın tarihi İ.S. 364-378 tarihi olmalıdır.

Resim 7- Mezarın üstten görünümü. Kiremitlerin üst birleşme yerlerinde zamanla meydana gelen açılma

Resim 8- Bema duvarının içine doğru ilerleyen kiremit levhalar

Kiremit Mezar 4

Bağımsız şekilde duran kiremit çatki mezar, diğerleri gibi doğu-batı yönde uzanmaktadır. Mezarın ölçülebilir uzunluğu 99 santimetre, genişliği ise 40 santimetredir. Mezarın çatki kiremitlerinin çökmesi iskeleti önemli ölçüde korumuştur. İskelet kiremit plakalar ile döşenen zeminin üzerine sırt üstü uzatılmış ve kolları vücuda yapışık şekilde durmaktadır (Resim 5). Mezarın doğu ucu apsis ile bemaı ayıran duvarın altından içeri doğru ilerlemektedir. İskeletin tibia(kaval), fibula (iğne), patella (diz kapağı), tarsal (ayak bilek kemikleri), metatarsal (ayak tarak kemikleri) ve phalanx (parmaklar) kemikleri duvarın altında kalmış, bu nedenle iskeletin bir bölümüne ulaşılammıştır (Resim 2 ve 10). Korunduğu şekli ile mezar erişkin bir erkeğe aittir.

Mezar hediyesi olarak 3 adet sikke bulunmuştur; bunlardan bir tanesi okunamayacak kadar korozyona uğramıştır. 1,7 gram ağırlığa, 1,7 milimetre çapa sahip bronz sikkenin ön yüzünde sağa profilden diademli İmparator Valens'e ait büst bulunmaktadır (Resim 11). Arka yüzde ise

Resim 10- İskeletin açılan bölümü.

Resim 9 – İmparator Valens sikkesi.

Resim 11- İmparator Valens sikkesi.

Resim 12 - İmparator II. Valentinianus sikkesi

cepheden ayakta ve sağ yanında esir ile imparator betimlenmiştir. Sağına doğru bakmakta, sol eli ile kalkan, sağı ile esirin saçlarından tutmaktadır. Betim çevresinde [GLORIARO MANORVM] [ROMA'NIN ŞANI] lejantı yer alır (İ.S. 364-378).

Diğer sikke de bronzdandır. 2,2 gram ağırlığa ve 1,7 milimetre çapa sahiptir (Resim 12). Ön yüzde [DNVALENTINIANVSPF AVG] lejantı ile sağa profilden diademli İmparator II. Valentinianus'a ait büst bulunmaktadır (İ.S. 378-383). Arka yüzde ise cepheden, taht üzerine oturur şekilde betimlenmiş olan Tanrıça Roma; sağ elinde globus, sol elinde ise asa tutmakta. Betimin çevresinde [CONCOR DIAVGGG] lejantı yer alır.

Değerlendirme

Orta nefin güneydoğusunda, bemanın önüne yer alan 4a sondajında 2015 yılında başlanan sualtı kazıları 2016 yılında tamam-

lanmıştır. Mevcut duvarının temelinden yaklaşık 50 santim daha derine inilmiştir. Açılan sondajda henüz zemin olabilecek mozaik veya taş bir kaplamaya rastlanmamıştır. Bu durum yapının, en azından orta nefinde, zemininde sıkıştırılmış toprak veya ahşap bir zemin kaplaması olabileceğini düşündürmektedir.

Sondaj kazısının en ilginç buluntusu, açma içerisinde yer alan 5 adet mezardır (Resim 13). Bunlardan KM-05 numaralı mezar, sondaj sınırının içerisinde kaldığı için henüz kazılmamıştır. Diğer dört mezar tamamen açılarak buluntuları ile birlikte güvenlik altına alınmıştır.

Bazilikal planlı olması, doğu-batı istikametinde uzanması, doğusunda apsis yer alması gibi nedenlerle kilise olduğunu düşündüğümüz yapının içerisinde mezarlarla karşılaşmamız beklenen bir sonuçtu. Benzer şekilde 2015 yılında yaptığımız yüzey araştırmasında da yapının çevresinde mezarlara rastladığımız daha önce rapor

edilmişti. İlk raporlarımızdaki düşüncemiz, yapının herhangi bir şekilde yıkılmasından sonra, alanın kutsallığının devam ettiği ve bundan dolayı kilise ve çevresinin mezar kilise olarak kullanıma devam ettiği yönündeydi.

Ancak 2016 yılında kazısı tamamlanan KM-04 numaralı mezarın bir bölümünün mevcut yapının temel duvarının içine doğru girmesi bu önerimizi tartışılır duruma getirmiştir (Resim 8). Mezarın bir bölümünün temel duvarının altında veya içinde bulunması, mezarların bazilikal planlı yapının yıkılmasından sonra içine yapılmadığını, bilakis bazilikal planlı yapının mezarların üzerine inşa edildiğini düşündürmeye başlamıştır.

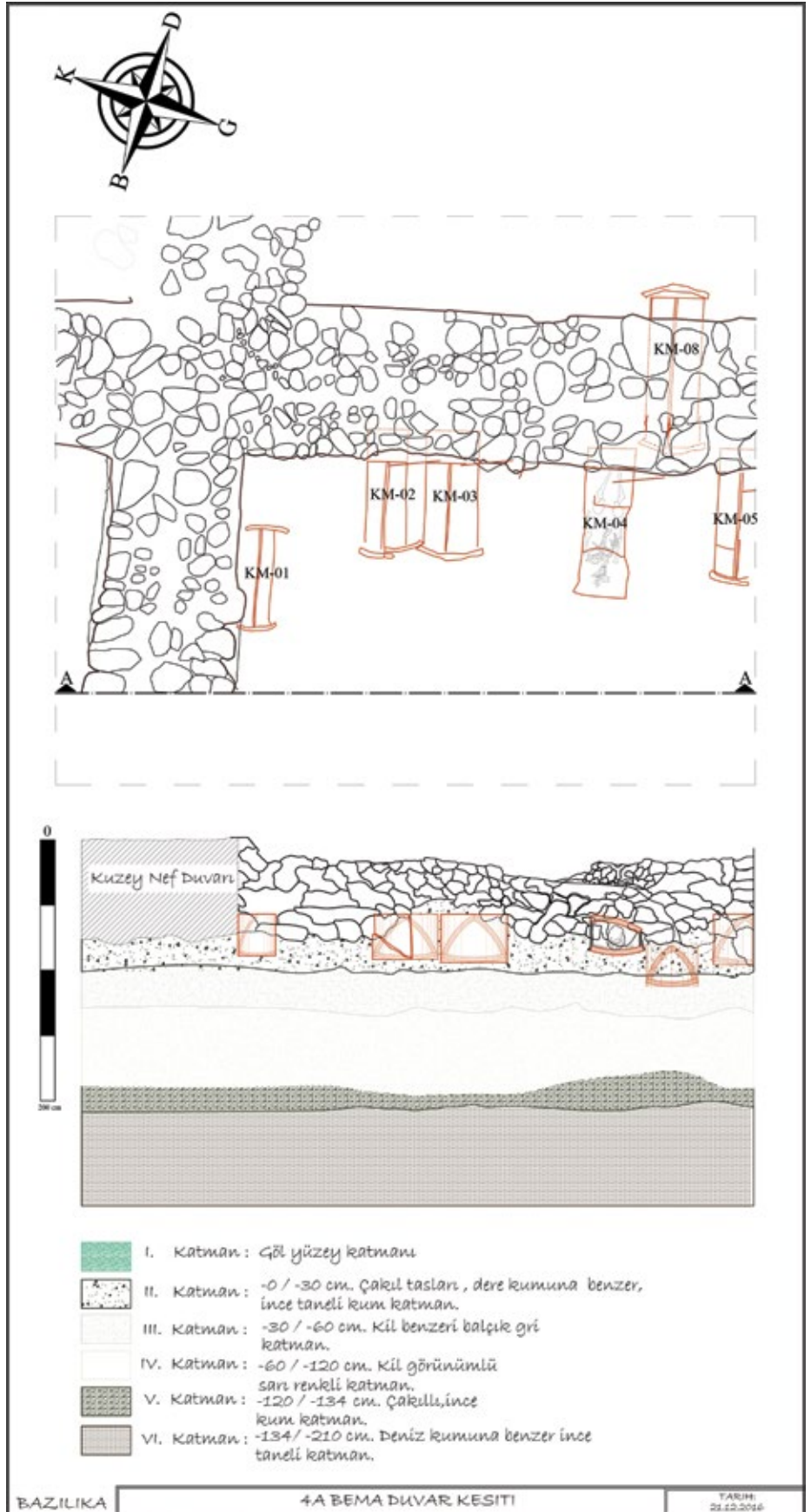
Mezarlarda sikke bulunması tarihlendirme konusunda büyük bir avantaj sağlamaktadır. Sikkelere göre mezarlar Valens (İ.S. 364-378) ve II. Valentinianus Dönemlerine (İ.S. 378-383), diğer bir ifade ile İ.S. 4. yüzyılın 3. çeyreğine tarihlenmektedir. Bu durumda İznik Gölü'nde su altında bulunan yapı kalıntısı, düşünülen aksine, ilk olarak Geç 4. - Erken 5. yüzyılda mı inşa edildi? 2017 yılında devam edecek kazılar, bu önemli soruya yanıt bulabilecek daha fazla belgeye ulaşmamıza yardımcı olacaktır.

TEŞEKKÜR

Sualtı kazıları Kültür ve Turizm Bakanlığı adına İznik Müze Müdürlüğü başkanlığında ve Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin desteği ile sürdürülmektedir. Büyükşehir Belediyesi çalışanları adına Belediye Başkanı Sayın Recep Altepe'ye ve Müze Müdürü Sayın Haydar Kalsen'e minnettarız. Ayrıca çizimlere ve sikke fotoğraflarının yayına hazırlanmasına yardımcı olan Semih Togan, Murat Akın ve Gurbet Kılınc'a teşekkür ederiz.

Kaynakça

BOURBOU 2010 Bourbou, Chr., Health and Disease in the Byzantine Crete – 7th-12th centuries AD (Surrey 2010)
RIC IX Mattingly, H., Sutherland, C. H. V. & Carson, R. A. G. The Roman Imperial Coinage. Volume IX. Valentinian I to Theodosius I. (London 1933).
ŞAHİN 2015 Şahin, M., "İznik Gölü Bazilika Kalıntısı Sualtı Yüzey Araştırması – 2015", TINA Denizcilik Arkeolojisi Dergisi 4, 2015, 32-51
ŞAHİN 2016 Şahin, M., "İznik Gölü Bazilikası'nın Köle Tasvirli Sikkeleri", Bursa'da Zaman 20, 2016, 76-79.

Resim 13 – Mezarların kesitten görünüşü